

פרפראות פאר

נלקט מכתבי המחבר ר' ישראל אברהם ב"ר יהודה אריה לייב יוד ז"ל
לזכותו ולעילוי נשמתו

תפילת השל"ה בערב ר"ח סיוון מכוון לויחן שם ישראל נגד ההר אות ו

במדבר שבועות תשפ"ה

א, התורה ניתנה באש במים במדבר מכוון
לכתוב ארץ ציה ועיף בלי מים
ב, מזל הנקבה תלוי במזל הזכר
ג, האמונה בלב הבטחון בשכל בירור בין אמונה
לידיעה
ד, אמונה ובטחון בדרך משל
ה, תפלת השל"ה ולבי אומר שעת רצון לתפילה
זו בערב ר"ח סיוון
ו, תפילת השל"ה בערב ר"ח סיוון מכוון לויחן
שם ישראל נגד ההר
ז, שבעה שבועות ע"ש כמ"ט מונים תחפשנה
והוא הכנה לקבלת התורה
ח, כד יתבין ישראל ועסקין בשמחת התורה
ביאור השיר
ט, למה לא פירשה התורה בחג השבועות כי
הוא זכר למתן תורה
י, למה נקבע חג השבועות ביום החמישים
והתורה ניתנה ביום נ"א
יא, ביאור הרמ"ע מפאנו שהביא המגן אברהם
לתרץ
יב, כוונת מעמד הר סיני לקבוע אמונת ההשגחה
האלוקית
יג, משל נפלא ממהרי"ל צינץ לבאר כפיית הר
כגיגית ובעצרת בעינן לכם
יד, מתחלת קציר שעורים עד כלות קציר
חיטים הם הימים שישבה רות עם נערות בועז
ביאור ע"ד המהרש"א
טו, ערב שבועות הוא יום טובח -טבוח
טז, ביאור הכתוב חץ שוחט - שחוט ע"ד הנ"ל
יז, ענפי אילן בביהכ"נ בשבועות הוא להינצל
ממלאך המוות
יח, חכמתה של רות ע"ד המהרש"א
יט, ביאור נוסף בחכמתה של רות שהוציאה
עצמה מכלל עני
כ, למה השווה דהע"ה את התורה לדבר שיש
לו ערך כספי
כא, מה היה כסף הקידושין שקידש הקב"ה את
ישראל
כב אי LAVE האי יומא, בדרך הלצה
כג, הפטרה לשבועות ביחזקאל

א, התורה ניתנה באש במים במדבר מכוון לכתוב ארץ ציה ועיף בלי מים

כתיב (במדבר א' א'), "וידבר ה' אל משה
במדבר סיני,

כתיב (תהילים ס"ג), "צמאה לך נפשי כמה לך
בשרי, בארץ ציה ועיף בלי מים, כן בקדש
חזיתך לראות עזך וכבודך"

איתא במדרש (במדבר רבה פרשה א' פסקה ז'),
"וידבר ה' אל משה במדבר סיני", למה
במדבר סיני, מכאן שנו חכמים, בגי' דברים
ניתנה התורה, **באש, ובמים, ובמדבר,**

באש מנין, שנאמר, (שמות י"ט י"ח) "והר סיני
עשן כלו מפני אשר ירד עליו ה' **באש**"

במים מנין, שנאמר, (שופטים ה' ד') "ה'
בצאתך משעיר בצעדך משדה אדום, ארץ
רעשה, גם שמים נטפו, גם עבים נטפו **מים**,
הרים נזלו מפני ה', זה סיני, מפני ה' אלוקי
ישראל",

במדבר מנין, שנאמר, (במדבר א' א'), "וידבר ה'
אל משה **במדבר** סיני", ע"כ,

רבו הבוארים בעם, לתת טעם בהבנת דבריהם, ועוד יש ביאור אחר ביאור

וכך אפשר לפרש, באש, הוא ביטול היצה"ר
ע"י האש, **כדאיתא בגמרא**, (קידושין ל' ע"ב)
תנא דבי ר' ישמעאל, בני אם פגע בך מנוול זה
משכהו לבית המדרש, אם אבן הוא נימוח
ואם ברזל הוא מתפוצץ, שנאמר (ירמיה כ"ג
כ"ט) "הלא כה **דברי כאש** נאם ה', וכפטיש

ג, האמונה בלב הבטחון בשכל בירור בין אמונה לידיעה

ע"ד הרמב"ן המהר"ל שם משמואל החזון איש
ובדרך משל

כתיב, הפטרת במדבר (הושע ב' כ"א), וארשתיך
לי באמונה, וידעת את ה',

כתב הרמב"ן, (ספר האמונה והבטחון להרמב"ן
פרק א') וז"ל, **האמונה והבטחון**, הם שני
ענינים, שהאחד צריך לחבירו, ואין חבירו
צריך לו,

שהאמונה, קודמת לבטחון, ומתקיימת בלב
המאמין, אף על פי שאין הבטחון עמה, ואין
(האמונה) צריכה לו (לבטחון) בקיומה, ולפיכך
אינה מורה עליו. (שאין האמונה מורה כי מי שיש
לו אמונה, יש לו גם בטחון),

אבל הבטחון הוא מורה עליה (על האמונה)
שאי אפשר לו (לבטחון), להיות קודם לה
(לאמונה) ולא להתקיים בלעדיה. וכל **הבוטח**
יקרא מאמין, אך לא כל **המאמין** יקרא
בוטח.

כי האמונה כמו האילן, והבטחון כמו הפרי,
והפרי לאות על האילן, או על עשב שגידל את
הפרי ההוא. **ואין האילן או העשב לאות על**
הפרי, (פירוש, אין העץ סימן כי יגדל עליו פרי) כי
יש אילנות שאינם עושים פרי, וכן עשבים
הרבה, אבל אין פרי בלא אילן או עשב. **עכ"ל**
הרמב"ן,

ההבדל בין אמונה לבטחון ע"ד המהר"ל

כתב המהר"ל, (ספר נתיבות עולם נתיב הבטחון -
פרק א'), וז"ל, **כתיב** (משלי ג' ה'), **"בטח אל ה'**
בכל לבבך ואל בינתך אל תשען",

שלמה המלך ע"ה רצה לומר, האדם ישים
בטחונו בו ית' בטחון גמור על מה שהוא
צריך, ואל ישען על בינתו לומר, כי ע"י
תבונתו יוכל להשתדל מה שצריך אליו, רק
ישים על ה' בטחונו, כי אף שצריך לעשות כל
מעשיו בחכמה ואין סומכין על הנס, מ"מ אל
ישען על תבונתו בלבד לומר כי חכמתו יגרם
לעשות מה שירצה, רק יבטח בהשם שהוא
יוציא מחשבתו אשר חפץ לעשות אל הפעל,

יפוצץ סלע", ע"כ, ורק באש התורה אפשר
לבטל היצה"ר,

במים, כדכתיב (ישעיהו נ"ה א') "הוי כל צמא
לכו למים", **לתורה** (רש"י)

ומדבר, הוא מקום צמאון למים,

וכך הוא פירושו, לימוד התורה יכול להיות
רק ע"י **ביטול היצר**, ו**צמאון לתורה** כאיש
המבקש מים במדבר,

כדברי הכתוב (תהילים ס"ג), **"צמאה לך נפשי**
כמה לך בשרי, בארץ ציה ועיף בלי מים".
ומסיים הכתוב לראות **עוזך** הוא תורה שאין
עוז אלא תורה (ביצה כ"ה).

ב, מזל הנקבה תלוי במזל הזכר

כתיב (במדבר א' ב'), "במספר שמות כל זכר
לגלגלתם",

למה נמנו הזכרים ולא הנקבות

איתא בגמרא (נדה ל"א ע"ב), בא זכר וככרו בידו.
נקבה נקייה באה, ע"כ,

כתב המהרש"א, (נדה ל"א ע"ב, ד"ה בא זכר בעולם),
ז"ל, לפרש"י הכוונה על המזל, דנקבה נקיה באה
בלא מזל, דמזלה תלוי במזל הזכר, כמ"ש התוס'
בפ"ק דסוטה, **עכ"ל המהרש"א**,

חלוקת הארץ היתה לפי ריבוי אוכלוסין

כתיב (במדבר כ"ו נ"ד) "לרב תרבה נחלתו ולמעט
תמעיט נחלתו, איש לפי פקדיו יתן נחלתו", כתב
רש"י, לרב תרבה נחלתו - לשבט שהיה מרובה
באוכלוסין נתנו חלק רב,

איתא בגמרא (מועד קטן כ"ח ע"א) אמר רבא, חיי
בני ומזוני, לא בזכותא תליא מילתא, אלא
במזלא תליא מילתא, ע"כ,

מבואר, כי ריבוי השבט הוא לפי המזל, של בני,
ולפי שהמזל הוא מזל הזכר ולא מזל הנקיבה,
כמו שנתבאר בדברי המהרש"א, לכן היה המנין
מתיחס אל הזכר דוקא, שממנו בא המזל.

בין בטח בה' לבין בטחו בו בכל עת

ואמר, (משלי ג' ה'), "בטח אל ה'", ולא אמר בטח **בהשם**, כי מדבר בשעת מעשה, ובאותה שעה ישים מחשבתו ובטחונו אל ה', שיהיה עמו, **ודבר זה הוא כמו תפלה אל הש"י**,

ואלו, "בטחו בו בכל עת" (תהלים ס"ב ט'), נאמר, על שישים האדם בטחונו בו ית', **ואינו מדבר על שעת מעשה, ואל ה' ר"ל, כי בשעת מעשה, ישים בטחונו ומחשבתו אל הש"י, שיעזור לו בכל אשר צריך להשתדל. עכ"ל המהר"ל**,

בדברי המהר"ל מבואר, כי הוא מחלק בין "בטחון בה'" "לבטחון אל ה'"

שבטחון בה', הוא בטחו בו בכל עת, והוא הבטחון שאליו צריך האדם להכין עצמו, שלא בשעת צרה ונסיון, והוא **האמונה**,

והבטחון אל ה' הוא בשעת מעשה, כאשר האדם נמצא בשעה קשה שצריך אל השי"ת שיעזרהו, והוא **הבטחון**,

ביאור הכתוב עפ"י דברי המהר"ל

כתיב (תהלים ס"ב ט'), "בטחו בו בכל עת עם, שפכו לפניו לבבכם"

יש לדייק בלשון הכתוב, שאמר בטחו בו בכל עת עם, למה הוסיף המילה עם באמצע הפסוק, היה די שיאמר "בטחו בו בכל עת, שפכו לפניו לבבכם"

לפי דברי המהר"ל, שמחלק בין בטח אל ה' שהוא התפילה שבשעת נסיון, **ובטחו בו בכל עת, הוא שלא בשעת נסיון**, לפי זה מובן למה חילק הפסוק לשתי חלקים,

החלק הראשון שהוא בכל עת זה לכל העם, וז"ש "בטחו בו בכל עת עם",

וסיום הפסוק שפכו לפניו לבבכם זה לא לכל העם אלא למי שבא נסיון לידו ואז צריך להתפלל אל ה', כדברי המהרל,

ההבדל בין אמונה לבטחון ע"ד השם משמואל

כתב השם משמואל (פרשת בא-בשלח תרע"ח), בחי' אמונה מתיחסת **ללב**, וידוע שהאדם מורכב משני דברים, ובשלימות שניהם נקרא אדם שלם, המדות שבלב **והשכל** שבמוח, וכו',

עוד כתב שם, אימתי נשתלמו ישראל בבחי' השכל שבמוח, בהערכות הלב לשירה, בחיות חדשה בכל רגע כמעין הנובע, שזו היא בחי' אמת המתיחסת להמוח,

ואמר כ"ק אבי אדמו"ר זצללה"ה, האבני נזר, שטבע החומר שהוא מתפעל בנקל ובעל שינוי, והשכלי אינו משתנה כ"כ מהרה, ע"ש באריכות הדברים,

ביאור דבריו, כפי שהאמונה היא בלב האדם, והיא האמצעי להגיע אל הביטחון, **והביטחון** הוא בשכל האדם, ששם היא ידיעה ברורה, שהיא בחינת אמת,

בין אמונה לבטחון ע"ד החזון איש

כתב החזון איש (ספר אמונה ובטחון פרק ב'), האמונה והבטחון אחת היא, **האמונה בבחינת הלכה, והבטחון בבחינת מעשה**,

הבטחון שהוא להלכה, (שהיא האמונה) בוטח בשעה שאין עיקר התפקיד של הבטחון, אך, מה קשה להיות בוטח בשעת תפקידו באמת,

נקל לשגר בפיו ובשפתיו אח הבטחון שהוא להלכה ולא למעשה, רק כמתענג על דמיונות

מזהירים ומשמחים, ומרוב הימים הוא מטעה את עצמו ומטעה את אחרים, כי אמנם עלה על בני גילו במדת הבטחון, ולאמתת הדבר משמש במדה זו, להטבת חלומות נעימים על העתיד הכמוס,

ואמנם בזאת יבחן אם פיו ולבו שוין, האם בוטח הוא באמת, או אך לימד לשונו לצפצף בטחון בטחון, ובלבו לא קוננה, כאשר נפגש במקרה הדורש בטחון, ואשר בשעה זו תפקידו של הבטחון לנהלהו להחלימו ולרפאותו, האם בשעה הקשה הלזו פנה אל הבטחון ויבטח בו, או דוקא בשעה זו לא פנה אליו, ופנה אל רהבים ושטי כזב אל אמצעים מגונים ותחבולות שוא, **ע"כ דברי החזון איש**,

מבואר בדברי החזון איש, שהאמונה הוא בטחון בה' שלא בשעת נסיון, והבטחון הוא בטחון אמיתי שיבוא בשעת מעשה ונסיון, והם הם דברי הרמב"ן והמהר"ל שהבאנו לעיל, ולפלא הוא שהחזון אי"ש לא הביא את דברי הראשונים,

הכלל העולה מדבריהם בהבדל בין אמונה לבטחון

מבואר הדבר בדבריהם, (רמב"ן, מהר"ל, שם משמואל, חזון אי"ש), כי האמונה היא בלב האדם, ומבואר עוד, כי האמונה הוא בשעה שלא בא לידי נסיון, והבטחון, נצרך אליו בשעת מעשה שכבר בא לידי נסיון, ומבואר גם כי האמונה הוא אמצעי, להגיע אל הבטחון, שהוא המטרה,

ד, אמונה ובטחון בדרך משל

אפשר לבאר עפ"י משל, ההבדל בין אמונה, שהיא בהרגשת הלב, לבין ידיעה, שהיא בשכל האדם, והוא בבחינת אמת,

משל לאדם שהיה נמצא במרתף עמוק עמוק בתוך האדמה, שאין אור השמש מגיעה לשם, בשום צד שהוא, ובא אליו אדם מהחוץ, ואומר לו שבחוץ השמש זורחת, האדם שאומר לו כי בחוץ השמש זורחת, גם אם הוא אדם נאמן כמשה רבינו, עדיין ידיעתו כי השמש זורחת היא מתוך אמונה שמאמין למי שאמר לו שהשמש זורחת, והיא **בחינת אמונה**,

אך כאשר ייצא האדם, ויראה בעיניו את אור השמש, אז הוא יודע הדבר, בבירור שלא יכול להשתנות, אעפ"י שבשעה שידע ע"י אמונה, יכולה אמונתו להשתנות, משא"כ בידיעה ברורה שהיא בשכלו, אין ידיעתו יכולה להשתנות בשום אופן, והיא **בחינת אמת**,

והנמשל הוא, כי האמונה שיש לאדם בהשי"ת, שהכל הוא מאתו ית', היא ידיעה שבלב, אבל עדיין אינה ידיעה ברורה, כמו אור השמש שהוא מאמין כי השמש זורחת, אך היא ידיעה שיכול להשתנות,

ורק כאשר הידיעה היא בשכל שבמוח, שהכל מאתו, הוא הבטחון, בבחינת אמת שיכול לעמוד בשעת נסיון, ולדעת בבירור כי הכל מאתו, ואז הוא ידיעה ברורה, כמ"ש הכתוב, (תהילים ט"ו) "ויהי ה' משגב לדך משגב לעתות בצרה, ויבטחו בך, **יודעי שמך** כי לא עזבת דורשיך" וגו', פירוש, השי"ת הוא משגב לדך, בעתות צרה, לאלה שיבטחו בו, בידיעת שמו בבירור, וזהו ויהי ה' משגב לדך משגב לעתות בצרה,

ויבטחו בך יודעי שמך כי לא עזבת דורשיך וגו'.

וארשתיך לי באמונה שהוא בלב זו הדרך להגיע וידעת את ה'

כתיב (הושע ב' כ"א הפטרת במדבר), **"וארשתיך לי באמונה, וידעת את ה'"**,

להגיע אל הדרך, אשר בו ישכון אור האמונה, הוא ע"י שמחשב האדם בלבו תמיד, להתפעל ממעשיו של הקב"ה, כמ"ש "וירא ישראל את היד הגדולה וגו' ויאמינו בה" וגו', ולראות בכל עת את הנסים שבכל יום עמנו, ונפלאותיו שבכל עת ערב ובוקר וצהריים, ועי"ז יתקרב אל האמונה לידע כי הכל מאתו,

ועי"י ההתמדה, יגיע אל הבטחון **בשכל** שהוא ידיעה ברורה, ועי"י שיקים וארשתיך לי **באמונה**, יגיע אל **וידעת את ה'**. שהיא **ידיעה ברורה בשכל**.

ה, תפלת השל"ה ולבי אומר שעת רצון לתפילה זו בערב ר"ח סיוןלפי שנתעברה בו נשמת רות שיצא דוד שהתפלל על התינוקותהשם רות ע"ש שיצא ממנה דוד

איתא בגמרא (ברכות ז' ע"ב) (בבא בתרא י"ד ע"ב), אמר רבי יוחנן, למה נקרא שמה **רות**, שזכתה ויצא ממנה **דוד שריוהו להקדוש ברוך הוא בשירות ותשבחות**.

השל"ה הק' נתעברה בו נשמת רות

כתב בספר סדר הדורות – (חלק ימות עולם - האלף הששי - ה' אלפים שפ"ט),

הג"מ ישעיהו סג"ל בן הג"מ אברהם, הוא החסיד שחבר ספר **שני לוחות הברית**, ובנו הג"מ שעפטיל חבר הקדמה לספר הנ"ל וקראו ווי העמודים,

ואני ראיתי ספר כתב יד אצל החסיד מוריני ל"ב בקלויז דק"ק סלוצק ז"ל, **רבינו ישעיה בעל של"ה**, נתעברה בו בארץ ישראל נשמת **רות**,

וכתב בגלילות ארץ ישראל, הג"מ ישעיה סג"ל שהיה אב"ד בק"ק פראג נקבר בעיר טבריה. **ע"כ בסדר הדורות**,

דוד המלך היה מתפלל על התינוקות

כתיב (תהלים יב) "אתה ה' תשמרם תצרנו מן הדור זו לעולם",

איתא במדרש (ויקרא רבה פרשת אמור פרשה כו סימן ב), רבי יוסי ממלחיא ורבי יהושע דסכנין בשם רבי לוי אמרו מצינו תינוקות בימי דוד עד שלא טעמו טעם חטא היו יודעין לדרוש את התורה מ"ט פנים טמא ומ"ט פנים טהור והוה דוד מצלי עליהון, הדא הוא שדוד אומר, **אתה ה' תשמרם אתה ה' נטר אורייתהון בלבהון** תנצרם מן הדור זו לעולם,

צריך זירוז להתפלל שיהיה לו זרע כשר

כתב השל"ה (מסכת תמיד פרק נר מצוה אות קל"ב), ז"ל, וביותר צריך זירוז **להתפלל שיהיה לו זרע כשר** עד עולם, ואגב, כל צרכיהם וזיווגם, מה' יצא הדבר,

ולבי אומר, שעת רצון לתפילה זו בערב ראש חודש סיון, הוא החודש שבו נתנה התורה, ואז נקראים בנים לה' אלקינו, **עכ"ל השל"ה הק'**,

לפי"ז יש לומר, מכיון ותחילתו של דוד המלך היה ברות, ודוד המלך התפלל על התינוקות,

ונשמת רות נתעברה בהשל"ה הק', לפיכך אמר לו ליבו כי התפילה על התינוקות הוא בער"ח סיון שהוא ההכנה לקבלת התורה, וכך כתב השל"ה הק' בתפלתו, **"בעבור דוד עבדך המשורר ברוח קדשך"**,

ו, תפילת השל"ה בערב ר"ח סיון מכוון לויחן שם ישראל נגד ההר

כתיב (שמות פרק יט א) "בחדש השלישי לצאת בני ישראל מארץ מצרים ביום הזה באו מדבר סיני", "ויסעו מרפידיים ויבאו מדבר סיני ויחנו במדבר ויחן שם ישראל נגד ההר", וזה היה בר"ח סיון,

איתא בגמרא (בכורות ה' ע"ב) אמר ר' חנינא שאלתי את ר' אליעזר בבית מותבא רבא (בבית המדרש הגדול) מאי לשון רפידיים, ואמר לי רפידיים שמה, כתנאי רבי אליעזר אומר רפידיים שמה, ר' יהושע אומר שריפו עצמן מדברי תורה,

יש לרמז, כי בערב ר"ח סיון שבו באו למדבר סיני, ובאו ממקום שרפו עצמן מדברי תורה, לפיכך נתקן להתפלל התפילה נגד רפיון הידים הנגרם ע"י היצר הרע,

וכך הוא הרמז, ויחן שם, הוא מלשון תחינה ובקשה, נגד ההר מרמז לתפילה נגד היצה"ר שנקרא הר, (סוכה נ"ב) צדיקים נדמה להם כהר,

לפי"ז מבואר, "ויחן שם ישראל נגד ההר" שאז ערב היום שבאו מאותו רפיון הוא הזמן להתפלל נגד ההר.

ז, שבעה שבועות ע"ש כמ"ט מונים תחפשנה והוא הכנה לקבלת התורה

כתיב (משלי פרק ב' ד'), "בני אם תקח אמרי וגו' אם תבקשנה ככסף וכמטמונים תחפשנה",

יש לומר, שהוא רמז להכנה לקבלת התורה, כמ"ש "אם תבקשנה ככסף" "וכמ"ט מונים תחפשנה" הם שבעה שבועות שמונים להכנה לקבלת התורה,

כמ"ש מהרש"א (חידושי אגדות מסכת ראש השנה דף טז עמוד א) ספירת ז' שבועות על שם כמ"ט מונים תחפשנה, וזהו "אם תבקשנה ככסף וכמטמונים תחפשנה". שהם שבעה שבועות ההכנה לקבלת התורה,

ח, יתבין ישראל ועסקין בשמחת התורה ביאור השיר

כד יתבין ישראל, ועסקין, בשמחת התורה קב"ה אומר לפמליא דיליה חזו בני חביבי דמשכחין דמשתכחין בצערא דילהון ועסקין בחדוותא דילי, ע"כ,

מאמרים פורסמו בלחקור אחר מקור למילות השיר הנ"ל, ואין ידיעה ברורה מי הוא שכתב ומי שהלחין את המנגינה המפורסמת,

מבואר, שכשאמר המשורר, כד יתבין כלומר כאשר יושבים, ובישיבה לומדים את הקשות, והוא מכוון למה שאמר ועסקין שהוא עסק התורה, שהוא ע"י עמל ויגיעה,

וגם בשתי הגירסאות שמצינו במילות השיר, האחד, דמשכחין בצערא דילהון ועסקין בחדוותא דילי, כלומר ששוכחים מכל עניניהם ורק עוסקים בתורה,

גירסא שניה, דמשתכחין בצערא דילהון ועסקין בחדוותא דילי, כלומר, גם כשהן עסוקים בעניניהם הם מקדישים זמן לתורה,

הוא מכון למחלוקת ר' ישמעאל ורשב"י

איתא בגמרא (ברכות דף לה עמוד ב), תנו רבנן, ואספת דגנך, מה תלמוד לומר - לפי שנאמר: לא ימוש ספר התורה הזה מפיד, יכול דברים

ככתבנ? תלמוד לומר: ואספת דגנך - הנהג בהן מנהג דרך ארץ, דברי רבי ישמעאל,

כתב רש"י, **דברים ככתבן** - שלא יעסוק בדרך ארץ. הנהג בהם - עם דברי תורה. מנהג דרך ארץ - שאם תבא לידי צורך הבריות סופך ליבטל מדברי תורה.

רבי שמעון בן יוחי אומר: אפשר אדם חורש בשעת חרישה, וזורע בשעת זריעה, וקוצר בשעת קצירה, ודש בשעת דישה, וזורע בשעת הרוח, תורה מה תהא עליה? אלא: בזמן שישראל עושין רצונו של מקום - מלאכתן נעשית על ידי אחרים, שנאמר: ועמדו זרים ורעו צאנכם וגו'. ובזמן שאין ישראל עושין רצונו של מקום - מלאכתן נעשית על ידי עצמן, שנאמר: ואספת דגנך;

מבואר בדעתם, דלרבי ישמעאל יש לעסוק גם בדרך ארץ, והוא מבואר, דמשכחין בצערא דילהון, כלומר שגם כשעוסקים בדרך ארץ בכ"ז עוסקים בשמחת התורה,

ולרשב"י יש לעסוק רק בתורה, וזהו דמשכחין בצערא דילהון, כלומר שאינם זוכרים כלל לעסוק בדרך ארץ, רק בתורה.

ט, למה לא פירשה התורה בחג השבועות כי הוא זכר למתן תורה ביאור העקידת יצחק

כתב העקידת יצחק (פרשת אמור שער ס"ז עמוד רי"א) והנה יש בכאן **שאלה חזקה**, והיא, כי למה לא פירשה התורה כי היום הזה, שהוא חג השבועות, נזכר ונעשה לזכר **מתן התורה האלקית** וקבלתה, כמו שחייב ממה שביארנוהו, וממה שהוחזק בידנו ממנהגנו ומנהג אבותינו בתקוני תפלותנו וקריאת פרשיותינו, על הדרך שפירשה בחג המצות ובחג הסוכות גם ביום הדין ויום הכפורים,

אלא **שיש לי להשיב** בזה שתי תשובות, האחד, כי אין שום מבוא לתורה לצוות על זה הענין, כי אם אחר קבלתה, כמו שכתבו הראשונים ז"ל, שאין שום טעם שיהא מציאות השם מצוה, לפי שאין מצוה מבלי שיקדם **מציאות המצוה**. כי על כן לא מנאה בעל הלכות גדולות ז"ל בכלל המצוות, כמו שכתב הרמב"ן ז"ל בספר המצוות שלו (תחילת המצוה הראשונה). **וכן איך תצוה התורה** שנחוג יום קבלתה והתחלת מציאותה, אם אין אנו חייבין לשמוע בקולה, אם לא בהיות זה מקובל אצלנו לאמת תחלה.

והשני, לפי שזכרון התורה וקבלתה אינו לזמן מיוחד כשאר ענייני המועדים הנזכרים, רק מצוה בכל יום ובכל עת ובכל שעה, דכתיב (יהושע א, ח) לא ימוש ספר התורה הזה מפיד והגית בו יומם ולילה, ובכל יום ויום אנו מצווין שיהיו חדשים וחביבין בעינינו כיום שנתנו בו, דכתיב (דברים כו, טז) היום הזה ה' אלהיך מצוך וגו'. כדאיתא במדרש (תנחומא פ' כי תבא). ולזה צוה התורה **ביום הבכורים**,

ולענין מתן תורה סמכה על הפרסום הנכתב מפורש בפרשת בחדש השלישי (שמות יט), אשר הוא פרסום נפלא שאי אפשר להתעלם. ושני הטעמים נכונים בעיני, **עכ"ל העקידה**.

י, למה נקבע חג השבועות ביום החמישים והתורה ניתנה ביום נ"א

איתא בגמרא (עבודה זרה דף ג עמוד א) אר"ש בן לקיש, מאי דכתיב, (בראשית א' ל"א) ויהי ערב ויהי בקר יום הששי, מלמד שהתנה הקדוש ברוך הוא עם מעשה בראשית, ואמר, אם ישראל מקבלין את תורתך - מוטב, ואם לאו, - אני אחזיר אתכם לתוהו ובוהו; והיינו דאמר חזקיה מאי דכתיב, (תהלים ע"ו ט"ו) משמים השמעת דין ארץ יראה ושקטה, אם יראה, למה שקטה, ואם שקטה, למה יראה, אלא בתחלה יראה, (רש"י שמא לא יקבלו ישראל התורה) ולבסוף שקטה, כשקבלוה, ע"כ

תוספות (עבודה זרה דף ג עמוד א) **יום הששי** תימה למ"ד **בשבעה** בחדש נתנו עשרת הדברות, מאי **יום הששי**, וי"ל דיומא קמא לא אמר להו מידי משום חולשא דאורחא, א"נ היתה ראויה לינתן בששי אלא שהוסיף משה יום אחד מדעתו. עכ"ל התוספות,

עלמא בשבת ניתנה תורה (שם פו) שהוא לסוף חמישים ואחד יום, והיא גופא קשיא.

אלא ודאי, כיון שמתן תורה היה בחוץ לארץ ה' חפץ למען צדקו ליתן חלקנו בתורתו, שכן הסכימה דעת עליון לחוג בעצמו ובכבודו ביום טוב של גליות שהוסיף משה מדעתו כדברי רבי יוסי, כי שם ערבים עליו דברי דודים המה היוצרים עת לעשות לה' לפיכך הפרו תורתו כתלונות הנביא ישעיהו (כ"ו כ"ג) "לבד בך נזכיר שמך" שדרשה בר יוחאי (זהר שמות ט) על הסוד הזה,

יב, כוונת מעמד הר סיני לקבוע אמונת ההשגחה האלוקית

כתב העקידה (עקידת יצחק שער מ"ה) **המעמד ההוא לתקן בו הסכלות הקנייני**, אשר נפלו עליו מעייני הפלוסופים בחקירתם, אשר באו בחוזק טענותיהם המזוייפות לקיים אלוך בעולם כפי רצונם ועיונם,

כי הנה הם מודים במציאותו, אבל כופרים ביכלתו על ממשלת הטבע, ובידיעתו באלו העניינים האפשריים, ובהשגחתו על כתות האנשים, והשכירו והענישו אותם על פי מעשיהם. וכבר כתבנו זכרם בשער אחד ועשרים ושער תשעה ושלושים. כי הנה אלה הם הנחשים הצבועים הנושכים בעם, שנואי נפש התורה האלקית ואויביה, המסיגים את גבולה, ומרחיבים גבול צרתה המכלים רגלי יוצאיה ובאיה, ומגרשים מאהליה כל בני מחמדיה, יותר מכל כתות האנשים החטאים בנפשותם בכל מיני עבודה זרה שבעולם.

ואלו הן אשר גברה ידם בזמן ההוא אשר היו מכחישים פמליא של מעלה, כמו שנודע מכפירותיו של פרעה, אשר באו עליהם שלשה סדרי המכות על דרך המופת, כמו שביארנום בשער ששה ושלושים. והמה אלה אשר נתפשט כחם תמיד בכל הדורות הנמשכים, והם אשר צררונו מנעורינו להביא עלינו השוד והשבר, בהגלות הבנים מעל שלחן אביהם, וגם עד זקנה ושיבה לא עזבונו, כי הם אשר האריכו קצינו והמשיכו תוחלתנו,

והנה לתקן עולם במלכות שדי, בא האלקים במעמד הנורא ההוא, ולהפנות מפנינו כל אלו הדעות הנפסדות אחד לאחד, **כדי לקבוע אמונת ההשגחה האלקית בעולם**, אשר היא יסוד כל האמונות וההצלחות,

כתב מהרש"א (עבודה זרה ג' ע"א) **ושנויי דחיקי נינהו**. והנראה בזה, אחרי שיש לדקדק בסוגיא בפרק ר' עקיבא (שבת פ"ז) דפליגי רבנן ור' יוסי, דרבנן סברי בששה לחדש נתנה תורה, ור' יוסי אמר בז' בו, ולכ"ע בשבת נתנה תורה וכו' ע"ש,

קושיית המהרש"א

ויש לספק בזה דלכ"ע נתנה תורה ביום נ"א מן הספירה, למה קבע הש"י חג השבועות לדורות ביום חמשים מן הספירה,

ביאור המהרש"א ע"ד ההכנה

והכוונה בזה לפי שלא היו ישראל אז ראויים לחכמת התורה עד שיטהרו ויקדשו עצמם מכל טומאת מצרים שיצאו משם כמ"ש **כל שיראת חטאו קודמת לחכמתו** וכו', וע"כ היתה הטהרה במספר שבעה שבועות ויום חמשים שהם מספרים קדושים כענין שבת שמיטים ויובלות, ולפי שביום נ' נגמרה הטהרה שזכינו אחר כך ביום נ"א לקבל התורה, קבע הש"י אותו **יום חמשים לחג שבועות**, כי **יראת חטא** קודם לחכמה במעלה ובזמן,

ובזה יתורץ קושיית התוס' דלמאן דאמר נמי בז' בו נתנה תורה הזכיר כאן יום הששי מר"ח לפי שהוא **עיקר** כי בו נקבע חג השבועות לדורות וק"ל, **עכ"ל המהרש"א**,

יא, ביאור הרמ"ע מפאנו שהביא המגן אברהם לתרץ

כתב המגן אברהם (אורח חיים סימן תצ"ד), ומה שקשה עוד דהתורה ניתנה ביום נ"א לספירה, דהא יצאו ממצרים ביום ה' והתורה ניתנה בשבת, כבר ת"י **העשרה מאמרות**, דבא לרמוז לנו **יו"ט שני של גליות**, ואפשר דהיינו דקאמר יום א' הוסיף משה מדעתו ואין כאן מקומו, **ע"כ במגן אברהם**,

ביאור הרמ"ע מפאנו ע"ד יו"ט שני של גליות

כתב הרמ"ע מפאנו (שנת ש"ח ש"פ) בספר **עשרה מאמרות** (מאמר חקור דין - חלק ב פרק טו),

כי אמנם חג ה' לנו ביום מתן תורתנו מקרא קדש לסוף חמשים יום אחר הפסח, ופסח מצרים בחמשי בשבת היה (שבת פ"ז), ולכוליה

א"כ איפוא איך אפשר שבין הזוג לא יקרה לפעמים שאה"י לנגדה באיזה דבר, ואז מחמת גודל שפלותי לא תקבל ממני שום פיוס, וא"כ לבי אומר לי כלך מדרך זו כי מרה תהי באחרונה, ואולם אפשר שלאיזה טעם אני חשוב בעיני יותר מן השרים הנכבדים ואנכי לא אדע, ויהי לבו נדון בקרבו לא ידע מה לעשות, ותוכן כוונת הבת המלך הגדול,

ויען ויאמר אל לבו הנה בזאת תבחנו אם באמת בתמים חפצה בי מזולתי לא בשביל שתאמר אלי הנה אתה פחות ונבזה ולא נתתי עין בך רק שאם תמרוד בדבר אפילו חצי דבר כל דהו, אחת יהיה דתך להמית,

ולזאת יושב בנפשו בהיות כי יגיע תור החופה לא יאבה לילך בשום אופן, והנה אם הבת מלך תכריחו ללכת לחופה בע"כ, אחר אשר התקשר בתנאים יהיה לאות שאין כוונת הבת מלך להשתרר עליו עבור פחיתות ערכו כי יהי תשובתה בצידו מה תתפאר בגודל ערכך אעפ"כ אני מיאנתי ללכת לחופה עד שעשית עצות ותחבולות להכריחני ללכת, א"כ הגם שבודאי אין ראוי למרוד בבת מלך אעפ"כ אם אירע לו שמרד באיזה ענין עכ"פ תקבל פיוס,

וכן הוה שביום החופה לא אבה ללכת עד שכפו אותו בכפי והכרח עצום והנה אחר שראה שהבת מלך עשתה פעולות להכריחו ללכת לחופה אז ידע נאמנה שהבת מלך חפצה בו באמת ובתמים לא בשביל שתוכל להשתרר עליו יותר מאילו נשאת לשר גדול ואז לבו הי שמח וטוב לבב כי ידע נאמנה שחפץ בת המלך דוקא בכפריי,

ובהגיע תור זמן זה בכל שנה, אחרי אשר הרגיל עצמו ללבוש בגדי שרים והסיר הבגדים הצואים מעליו, בהגיע תור זמן שנשא לבת המלך היה לובש מבגדים הגסים וישמח וירקד על אשר זכה לישא בת מלך המושלמת בכל המעלות, ויהי בעיני הרואים כמתעתע כי ראוי לו לשכוח מנהגו בהיותו כפריי ויסיר מעליו המלבושים וילבש מחלצות, וא"כ לשמחה מה זו עושה ללבוש בגדים גסים כאחד הכפריים,

ויען ויאמר בזה אני שמח כי אחר שבת מלך חמדה לאיש לבוש מלבושים, א"כ המלבושים ההם סיבה שזכה לבת המלך וראוי לי לשמוח עבורם במלבושים הפחותים שהיה סיבה שבת מלך חפץ בי, ולזאת שמח דוקא במלבושים אלו,

והוא הענין אשר היו המון עמנו מפקפקים עליו ומספקים בו, כמו שאמרו במסע אשר נעתקו ממנו לסיני (לעיל יז, ז) היש ה' בקרבנו אם אין, כי תמיד כל היום היו חושדים כי מרוב גדולתו ועוצם רוממותו אינו משגיח בהם ואינו מבחין בעניניהם, וזו היתה הסבה למה שהיו רבים ועצומים מהם ממאנים לצאת לחפשי, כי אמרו שטוב להם עבוד מצרים ממותם במדבר בלא אדונים ויאוש הבעלים, ובאשר יתהלכו שם בפח ההפקר ילכדו, ומבלי משים לנצח יאבדו.

יג, משל נפלא ממהרי"ל צינץ לבאר כפיית הר כגיגית ובעצרת בעינין לכס

בספר **"שירי קומץ המנחה" ממהרי"ל צינץ** (דרוש לשבת קודם שבועות) **כתב, ונבוא על הענין** אשר כבר תמהו שלימים וכן רבים על בני ישראל, אשר **הקדימו נעשה לנשמע**, ואיך נתהפכו לבבם, שלא ביקשו לקבל התורה כי אם ע"י כפיית הר כגיגית (קושיית התוספות שבת פ"ח ע"א) ואמרנו בזה דברים רבים,

אמנם יתכן עוד ע"פ משל לבת מלך שביקשה להנשא, ויבואו שרים רבים ונכבדים אשר קפצו לנשאה ולא היטתה אוזן, עד ראתה איש כפריי אחד מלובש במלבושי הכפריים הגסים מכף רגלו ועד קדקדו ותחמוד אותו בת המלך,

ותאמר לאמר לאב"י הנה הוא האיש אשר אבחר להנשא לו ומהור תמהרני לו לאשה,

ויבא שדכן אחד לאיש הכפריי ויאמר לו הנה בת המלך חפץ בך ובודאי אין ספק שמחמת גודל השמחה של הכפרי מיהר להשיב בודאי, ומחמת מהירות אף גם פועל הדיבורי לא הי מסודר, ואחרי בוא אל ביתו שם אל לבו מה זאת שבת המלך בחרה בי יותר משרים רבים ונכבדים המדוברים בה ותתן עיניה בי שפל ערך ונבזה מלובש בבגדים גסים ועבים, ולא רצתה להנשא ללובשי לבושי מלכות ועטרת תפארת בראשם,

אין זאת כי אם בשביל רצון הבת המלך שאה"י תמיד חרד לדבריי יען כי ערכה גדול הערך למאד בלי שיעור, וערכי עלי אני יודע בעצמי פחיתותי ושפלותי,

יד, מתחלת קציר שעורים עד כלות קציר חיטים הם הימים שישבה רות עם נערות בועז ביאור ע"ד המהרש"א

כתיב (רות פרק א פסוק כב), "ותשב נעמי ורות המואביה כלתה עמה השבה משדי מואב והמה באו בית לחם בתחלת קציר שעורים",

כתיב (רות פרק ב' כג) "ותדבק בנערות בעז ללקט עד כלות קציר השעורים וקציר החטים",

איתא בגמרא (ראש השנה ט"ז ע"א) **הביאו לפני עומר בפסח, שתי הלחם בעצרת, נסכו לפני מים בחג,**

כתב המהרש"א (ראש השנה ט"ז ע"א ד"ה הביאו עומר), חשיב כאן **שלושה** דברים שהם חיי שלושה נפשות **שבעולם** שהם **נפש הצומח, ונפש הבהמה, ונפש האדם,**

המים בחג הם חיי **נפש הצומח, והעומר של שעורים** הוא חיי **נפש הבהמה,** כדאמרי' פ"ק דפסחים (דף ג') **שעורים** נעשו יפות א"ל צא ובשר **לחמורים,** ובמס' סוטה (ט"ו) אמרי' תביא מנחת **שעורים** שהוא מאכל **בהמה,** ו**שתי הלחם של חטין היו,** והוא חיי **נפש האדם** כמ"ש רש"י בשמעתין, ואני שמעתי דרבי יהודה לטעמיה, דהא אזלא כמאן דאמר בסנהדרין (דף ע, ע"ב)

והוא מבואר, שאמר הכתוב **מהחל חרמש וגו'** שהוא קציר **שעורים,** תחל לספור **שבעה שבועות, הכונה בו,** כי בצאתם ממצרים שנקראו חמורים, והיו ישראל גם כן בלא מצות לא היו ראויים רק למאכל **בהמה** שהן **שעורים עד ספירת שבעה שבועות** ע"ש הכתוב (משלי ב' ד') "אם תבקשנה ככסף וכמ"ט **מונים** תחפשנה, וגו' **ודעת אלקים תמצא"** שהוכנו אז **לדעה** שמביא מאכל **חטים** שאז קבלו התורה, וע"כ מביא ב' הלחם מחטים שמביא **הדעת** כדאמרי' בפ' בן סורר (סנהדרין ע' ע"ב), **וע"כ אמרו בפ' מי שמת** (ב"ב קמ"ז ע"א) **יו"ט של עצרת ברור זרעו חטין** (עיי"ש במהרש"א ביאור נאה), וע"כ אמר מהחל חרמש בקמה שהוא קציר **שעורים** מאכל בהמה, תספור נ' יום עד הבאת ב' הלחם שבאה **מן החטין** לקבל דעה, וחכמת התורה, **עכ"ל המהרש"א,**

והנה הנמשל כי התורה היא הבת מלך חמדה גנוזה אשר עין כל חי **ומלאכי מעלה** נתאוו לה ואמרו תנה הודך על השמים חמדה דוקא להדבק באנשים אנחנו אלה פה היום פחותי ערך לבושי צואים חומר הגופני השטוף בתאות חומריות והנה כי כן בהיות הרועה הנאמן בא אלינו שהתורה חפצה להדבק בנו,

מחמת גודל השמחה, מהרו לענות נעשה ונשמע וקדמו פומייהו לאודנייהו, ואחרי הישוב אמרו לנפשם איך אפשר לצאת ידי חובת בת המלך הקדוש, כי מחמת החומר אדם אין צדיק בארץ ואם ימרדו באחת מן המצות אשר לא תעשינה ויחייבו ראשן למלך, ואילו בשביל זאת חפצה בס הבת מלך,

לכן אעפ"י שרצו בטוב לבב לקבל התורה, עשו בחכמה שאין רצונם לקבלה עד יכריחו אותם בהכרח וזה יהיה לאות, הגם שאין ראוי שימרדו בבת מלך הקדושה, עכ"פ תוכרח לקבל פיוס באמרם הלא מראשית כזאת הודענו שקשה עלינו להזהר בכבודה עד שהיא הכריחה אותנו, א"כ מהראוי שעכ"פ לא תרבה להשיב אפה על זה, ואם ימרוד האדם עכ"פ תועיל התשובה והפיוס, קחו עמכם דברים,

והנה כל הטענה שזכינו לתורה הוא אשר השיב משה אל המלאכים באמרו כי כלום יש בכם קנאה ושנאה וניאוף שאינו שייך זה רק ללבושי חומר הגשמיות ושוכני בתי חומר אשר בעפר יסודם, וא"כ זאת תהא יום שמחתנו שזכינו לתורה מחמת תאוות החומריות הנמצאות אתנו,

לכן הזהירה תורתנו הקדושה אותנו שנכבוש יצרנו יצר לב האדם הרע מנעוריו ונשוב לבבנו לעבדו ית' בלב שלם, הגם כי קשה מאד להכניע היצר, לכן אנו שמחין בכל יום אשר בחר בנו מכל העמים ואתה בחרתנו,

וא"כ פחיתותינו **למעלה** תחשב לנו שבשביל שפלותינו זכינו לתורה הקדושה בת המלך הקדוש וא"כ תחשב לנו שבשביל שפלותינו זכינו לתורה הקדושה בת המלך הקדוש

וא"כ צדקו דברי חז"ל באמרם הכל מודים בעצרת דבעינן לכם שהוא תענוג החומרי, הגם שהוא מבגדים הגסים מלבוש החומר מ"מ הרי בשביל חומריותנו זכינו לתורה הקדושה וראוי לשמוח בזה.

לפיכך ישבה רות עם נערות בעז מקציר שעורים עד קציר חטים

עד"ז מבואר היטיב, מה שאמר הכתוב, "והמה באו בית לחם בתחלת קציר שעורים", "ותדבק בנערות בעז ללקט עד כלות קציר השעורים וקציר החטים", פירוש שבאה משדי מואב, בבחינת שעורים ללא דעת, וישבה שם ללמוד דעת עד כלות קציר חטים שהוכנה אז לדעה שמביא מאכל חטים, כנ"ל

טו, ערב שבועות הוא יום טובח - טבוח

איתא בגמרא (שבת קכ"ט ע"ב) הקזת דם במעלי יומא דעצרתא - סכנתא. וגזרו רבנן אכולהו מעלי יומא טבא משום יומא טבא דעצרת דנפיק ביה זיקא ושמיה טבוח. דאי לא קבלו ישראל תורה - הוה טבח להו לבשרייהו ולדמייהו, ע"כ,

ולכאורה קשה דלא ה"ל לקרותו טבוח אלא טובח שבא לטבוח אחרים,

ביאר המהרש"א למה נקרא יום טבוח ולא טובח

דאיתא בגמרא (סנהדרין מ"ג ע"ב) אמר רבי יהושע בן לוי, כל הזובח את יצרו ומתודה עליו, מעלה עליו הכתוב כאילו כיבדו להקדוש ברוך הוא בשני עולמים,

פירש רש"י זובח את יצרו - לאחר שהסיתו לחטוא הוא זובחו והורגו ושב בתשובה ומתודה עליו,

כתב המהרש"א (סנהדרין מ"ג ע"ב ד"ה כל הזובח את יצרו) ר"ל הכובש את יצרו כמו שיסד ר' אפרים (בסליחות ליום כפור) גבורות הזובחים אשר יצרים טובחים ומודים ומשבחים המה הגבורים ור"ל שכובש את יצרו להבא, ומתודה לשעבר,

וע"פ דרך זה יתיישב מ"ש (שבת דף קכט עמוד ב) מעלי יומא דעצרת נפיק ביה זיקא ושמיה טבוח, דאי לא קבילו ישראל התורה היה טובח להו לבשרייהו, אבל לפי מה שאמרו הכא שהכובש את יצרו ומנצחו, הוא זובח יצרו,

במתן תורה נמי דודאי ההוא זיקא שהוא השטן הוא יצר הרע הוא רוח מ"ה שבא לטבוח את ישראל אילו לא קבלו התורה, אבל כיון שקבלו התורה, וכבשו את יצרים

הרי אדרבה זבחו ישראל את היצר הרע, ושפיר מקרי "טבוח",

וקאמר כאלו כבדו להקב"ה כו'. דב' הנוני"ן של יכבדנני דקאי על הקדוש ברוך הוא ב' פעמים דהיינו במה שכובש את יצרו להבא מכבדו בעוה"ז, ובמה שמתודה על לשעבר מכבדו בעולם הבא, עכ"ל המהרש"א,

טז, ביארתי הכתוב חץ שוחט - שחוט ע"ד הנ"ל

איתא בגמרא (ערכין טו עב) כל המספר לשון הרע, אומר הקדוש ברוך הוא, אני עליו מלמעלה ואתה עליו מלמטה נדוננו, שנאמר חצי גבור שנונים עם גחלי רתמים, אין חץ אלא לשון, שנאמר: חץ שחוט לשונם מרמה דבר,

מה תקנתו של מספרי לשון הרע, אם תלמיד חכם הוא יעסוק בתורה, שנא': מרפא לשון עץ חיים, ואין לשון אלא לשון הרע, שנאמר: חץ שחוט לשונם, ואין עץ אלא תורה, שנאמר: עץ חיים היא למחזיקים בה,

יש לבאר, ע"ד ביאור המהרש"א המובא לעיל בענין טובח וטבוח, כי לאחר שנתגברו על יצרם הרי הוא טבוח, ואם לאו הרי הוא טובח, כך יש לבאר ההבדל בין הכתיב בפסוק, "חץ שוחט לשונם", לבין הקרי "חץ שחוט לשונם"

וכך צריך לבאר, כי המספר לשון הרע, עליו הכתוב אומר חץ שוחט לשונם, והחוזר בו ובא לתקן, עליו הכתוב אומר חץ שחוט לשונם.

יז, ענפי אילן בביהכ"נ בשבועות הוא להינצל ממלאך המוות

איתא במגן אברהם (או"ח סימן תצ"ד ס"ק ה'), נוהגין להעמיד אילנות בבה"כ ובבתים, ונ"ל הטעם שיזכירו שבעצרת נידונין על פירות האילן ויתפללו עליהם, ע"כ,

איתא בגמרא (שבת ל' ע"א), מאי דכתיב (תהלים ל"ט ה') "הודיעני ה' קצי ומדת ימי מה היא אדעה מה חדל אני",

מהי החכמה קושיית המהרש"א וביאורו

כתב המהרש"א (שבת קי"ג ע"ב ד"ה דבר חכמה), הרי כך הוא הדין לבית הלל, שניים לקט, שלושה אינם לקט, **ומאי דבר חכמה, ונראה לפרש**, מכיוון ורות היתה גם גיורת גם ענייה וגם אלמנה, היתה ראויה ליטול גם שלושה שיבלים,

ודבר חכמה היה בה, שלא תהיה נחשבת לג' המדוכים האלה, וע"כ לא נטלה רק שתיים לקט כשאר סתם בני אדם, **עכ"ל המהרש"א**,

יט, ביאור נוסף בחכמתה של רות שהוציאה עצמה מכלל עני

אפשר לבאר עוד, דרש"י פירש על הפסוק (רות פרק ב' ה') "ויאמר בעז לנערו הנצב על הקוצרים למי הנערה הזאת", וכרך **דברי צניעות וחכמה יחד, לפי"ז אמרתי לתרץ את קושיית המהרש"א**, שהקשה, הרי כך הוא הדין לבית הלל, שניים לקט, שלושה אינם לקט, **ומאי דבר חכמה, אפשר לומר**, כי החכמה של רות היתה לנהוג בצניעות, שמחה בחלקה, ובכך קיימה רות בעצמה **הא דשנינו**, (אבית פרק ד' משנה א') **איזהו עשיר השמח בחלקו אמרה רות**, מכיון והשמח בחלקו הוא עשיר, א"כ אין לה דין עני, ומכיון ואין לה דין ענייה, נשאר לה הזכות ללקוט רק בגלל **גיורת ואלמנה**, ולכן שתיים לקטה שלש לא לקטה,

וזו היתה **חכמה יתירה**, שע"י חכמה יתירה שהיתה בה, הוציאה את עצמה מכלל עני.

כ, למה השווה דהע"ה את התורה לדבר שיש לו ערך כספי

איך ניתן להשוות את התורה לערך כספי

כתיב (משלי ג' ט"ו) "יקרה היא מפנינים, וכל חפציד, לא ישוו בה", כלומר, שאין להשוות שום דבר לערך התורה,

כתיב, (איוב כ"ח ט"ז), "לא תסולה בכתם אופיר בשוהם יקר וספיר, לא יערכנה זהב וזכוכית, ותמורתה כלי פז",

אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא, רבונו של עולם, **"הודיעני ה' קציי"**, אמר לו, גזרה היא מלפני שאין מודיעין קיצו של בשר ודם, **"ומדת ימי מה היא"**, גזרה היא מלפני שאין מודיעין מדת ימיו של אדם, **"ואדעה מה חדל**

אני", אמר לו בשבת תמות, אמות באחד בשבת, אמר לו, כבר הגיע מלכות שלמה בנך ואין מלכות נוגעת בחברתה אפילו כמלא נימא, אמות בערב שבת, אמר לו, "כי טוב יום בחצריך מאלף" (תהליפ פ"ד י"א), טוב לי יום אחד שאתה יושב ועוסק בתורה מאלף עולות שעתיד שלמה בנך להקריב לפני על גבי המזבח,

כל יומא דשבתא הוה יתיב וגריס כולי יומא, ההוא יומא דבעי למינח נפשיה, קם מלאך המות קמיה ולא יכול ליה, דלא הוה פסק פומיה מגירסא,

אמר מאי אעביד ליה, הוה ליה בוסתנא אחורי ביתיה, אתא מלאך המות סליק ובחיש באילני, (מנענע המלאך באילנות להשמיע קול תימה, רש"י), נפק למיחזי, הוה סליק בדרגא, איפחית דרגא מתותיה, אישתיק ונח נפשיה,

מבואר, דע"י נענוע ענפי האילן פסק פומיה מגירסא, **לפי"ז אפשר לומר**, דמה שנוהגין להעמיד אילנות בבה"כ ובבתים, ומלקטים ענפי האילן בשבועות ומביאים אותם לביהמ"ד, לרמז שלא יוכל מלאך המות לנענע הענפים ולגרום להפסיק פומא מגירסא. כמו שעשה כבר ביום הזה אצל דוד המלך.

יח, חכמתה של רות ע"ד המהרש"א

כתיב (רות פרק ב' ה') **כתב רש"י** למי הנערה הזאת - וכי דרכו של בועז לשאול בנשים אלא דברי צניעות וחכמה ראה בה,

איתא בגמרא (שבת קי"ג ע"ב), "ויאמר בועז לנערו הנצב על הקוצרים למי הנערה הזאת", וכי דרכו של בועז לשאול בנערה, אמר רבי אלעזר, **דבר חכמה ראה בה**, שני שבלין לקטה שלשה שבלין אינה לקטה, וברש"י, דהכי היא מתניתין (פאה פרק ששי משנה ה) שני שבלים - לקט, שלשה - אינו לקט.

במתניתא תנא, דבר צניעות ראה בה, ע"כ,

ואיך השווה דהע"ה את ערך התורה לערך כסף ושוה כסף, שאמר "טוב לי תורת פיד, מאלפי זהב וכסף", ואפשר לבאר כדלקמן,

ביאור א' ע"ד יש לו מנה רוצה מאתיים

איתא במדרש, (קהלת רבה פרשה א-י"ג), אין אדם יוצא מן העולם וחצי תאותו בידו אלא **יש לו מנה רוצה מאתיים**,

מבואר, כדאיתא שם במדרש שרוצה להכפיל ממונו מאחד לשתיים, משתיים לארבע, וכו',

ואין מדובר בבעל נפש רחבה שאמר אם יתן לי בלק מלא ביתו כסף וזהב, אלא מסתפק בפי שתיים,

אבל בדברי תורה, אדם שיש בידו מסכת אחת, רוצה שיהיו בידיו שישים מסכתות ועוד ועוד,

וע"ז אמר דוד המלך (תהלים קי"ט ע"ב), "טוב לי תורת פיד, מאלפי זהב וכסף", שהתאוה לתורה היא יותר מכסף. וזהו טוב לי תורת פיד, מאלפי זהב וכסף.

ביאור ב' בדרך שאמרו ישראל לדידי שוה לי

מן הדין אפשר לקדש בכסף ובשווה כסף, ולדעת האומרים שקידש הקב"ה את ישראל על ידי נתינת התורה, והיא כסף הקידושין. יש לברר אם יש בתורה שוה כסף, שכן מצינו, שחזר הקב"ה על כל אומות העולם לתת להם את התורה, ולא היתה אומה שרצתה לקבל, ואמרו שאין לתורה ערך אצלם,

רק בני"י אמרו מיד נעשה ונשמע, וקיבלוה, ואם כן הוי כאשה שאמרה לדידי שוה לי, שבכך הדין הוא שנקנית, כמבואר בקידושין (ח), ולפי שקיבלו עליהם ישראל ואמרו לדידי שוה לי, זכו בתורה שהיא כסף הקידושין.

מבואר לפי זה, כיון שהתורה היא כסף הקידושין של עם ישראל, ומן הדין אפשר לקדש רק בכסף ובשווה כסף, לפיכך השוה דהע"ה את התורה לערך כספי, ואמר, טוב לי תורת פיד, מאלפי זהב וכסף, שיוכל

הקב"ה לקדש את עמו ישראל ע"י התורה.

כא, מה היה כסף הקידושין שקידש הקב"ה את ישראל

בספר פנים יפות (פרשת תרומה, ובהרחבת יתר מבואר הדבר בשקלא וטריא שכתב בעל פנים יפות, בהקדמה לספרו המקנה על קידושין),

ושם דן בדעות השונות, אם כסף הקידושין שקידש הקב"ה את ישראל היה ביזת הים, או מתן תורה

כב, בדרך אי LAVE האי יומא הלצה

מבואר ע"ד התוס' (סנהדרין מ"ב) שרב יוסף השווה עצמו ליוסף הצדיק, **איתא בגמרא** (סוטה ל"ו ע"ב), בא גבריאלי ולימדו שבעים לשון, לא הוה קגמר, הוסיף לו אות אחת משמו של הקדוש ברוך הוא ולמד, שנאמר: עדות ביהוסף שמו בצאתו על ארץ מצרים שפת לא ידעתי אשמע.

מבואר א"כ שיוסף ידע בשבעים לשון, ואפשר שרב יוסף שהשווה עצמו גם ידע בכך,

ותרגום המילה LAVE = לאו באנגלית הוא אוהב, לפי"ז י"ל אי לאו האי יומא, אם היו כולם אוהבים את היום של מתן תורה, כמה יוסף איכא בשוקא, פירוש כמה רב יוסף היו בשוק.

כג, הפטרה לשבועות ביחזקאל

יש לומר מכיוון ובתחילת ההכנה לקבלת התורה ראתה שפחה יותר מיחזקאל. ראוי כשהגיענו לקבלת התורה לדעת מה ראה יחזקאל

להערות הארות ולקבלת העלון ניתן לפנות אל

"מכון פאר" רחוב חזון איש 2 בני ברק

פקס 03-616155 נייד 0527-616166

מייל Y0527616166@gmail.com